

جلسه شانزدهم: شجاعت (قسمت اول)

آیات شجاعت

در قرآن کریم کلمه شجاعت نیامده اما آیاتی داریم که تایید این صفت ارزشمند است.

۱- **سوره بقره آیه ۲۴۷**: در داستان طالوت و جالوت وقتی بعضی ها اعتراض کردند که چرا خدا این جوان (طالوت) را به عنوان فرمانده انتخاب کرد، خداوند فرمود: «إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ» این شخص دو ویژگی دارد. «وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ» یکی علم یکی شجاعت. بَسْطَةً یعنی گسترش در علم و جسم. معلوم می شود رهبر اجتماعی هم باید آگاه باشد هم شجاع.

۲- **سوره مائده آیه ۵۴**: خداوند می فرماید: پیامبر اگر بعد از تو عده ای مرتد شدند، ما یک اقوامی را می آوریم که این ها پنج ویژگی دارند یکی از آن ها این است: «أَعَزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ» این ها در مقابل کفار محکمند، شجاعند. «أَعَزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ» در واقع مدح صفت شجاعت است.

۳- **سوره فتح آیه ۲۹**: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ» اشداء یعنی شجاعان.

۴- **سوره صف آیه ۴**: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا» خدا بندگان را که در مقابل دشمن صف آرای می کنند دوست دارد «كَانَهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُورٌ» این ها مثل یک صد محکمند.

شجاعت ویژگی امام

یکی از ویژگی های امام این است که: «الامام اشجع الناس» شجاع ترین مردم است. وجود مقدس امام سجاد ۷ وقتی بر فراز منبر شام قرار گرفتند فرمودند: «أَيُّهَا النَّاسُ أُعْطِينَا سِتًّا وَفُضِّلْنَا بِسَبْعٍ» ما اهل بیت شش ویژگی داریم «الْعِلْمُ وَالْحِلْمُ وَالسَّمَاحَةُ وَالْفَصَاحَةُ وَالشَّجَاعَةُ» پس شجاعت یک صفت ارزشمندی است که از ویژگی های اولیای خدا، ائمه و انبیاست. در اصل شرط به کار گیری انبیاء علاوه بر ایمان و صداقت و امانتداری، شجاع بودن است.

معنی شجاعت

در حوزه اخلاق چهار فضیلت داریم. حکمت، عدالت، شجاعت، عفت. یعنی این وجود انسان که متشکل است از نفس و غرائض و عقل و فطرت، چهار چیز او را در حالت اعتدال قرار می دهد. در درون هر یک از ما غرائزی هست که اگر آن غرائز توسط عقل کنترل بشود تبدیل می شود به یک فضیلت، اما اگر عقل کنار برود و آن غریزه خودش بخواهد عمل کند، می شود فساد، می شود ظلم. به عنوان مثال همه ما غریزه جنسی داریم، اگر عقل کنار برود و خود غریزه جنسی هر جور می خواهد ارضا شود، می شود این وضعی که الان در دنیاست، همجنسگرایی، زنا، فساد، این چیزهایی که در دنیا می بینید - دنیا تبدیل به باغ وحش شده و نظام خانواده از هم پاشیده - اما اگر عقل این غریزه جنسی را مدیریت کند می شود عفت. تشکیل خانواده، همسر رسمی، اولاد،

محبت، آرامش. در مورد شجاعت هم همینطور است. ما یک غریزه‌ای داریم به نام غضب که برای وجود ما لازم است. اگر غضب نباشد ما نمی‌جنگیم، اگر غضب نباشد ما علیه دشمن عصبانی نمی‌شویم، خشم لازم است منتها این خشم اگر توسط عقل مدیریت شود، می‌شود شجاعت، این شجاعت غیر از هلاکت است. شجاعت صفتی است بین تحرور و بی‌باکی و جبن و ترس. تمام صفات اخلاقی حد وسط است. ما یک ترس داریم، یکی ترسو است، پایش را جبهه نمی‌گذارد. نمی‌آید کربلا. یکی هم بی‌باک است و بدون اجازه پیامبر رفته و قبیله‌ای را به غارت کشیده است. (خالد ابن ولید این کار را کرد). در جنگ خندق پیامبر ۹ یک قلعه‌ای در مدینه قرار داده بود که زن‌ها در آن محفوظ بمانند. حسان بن ثابت رفت در یکی از اتاق‌های این قلعه محفوظ شد، هر چه گفتند تو مردی بیا بیرون، گفت من جبهه نمی‌روم، می‌ترسید. حسان مظهر ترس و خالد مظهر بی‌باکی است. کار هر دوی این‌ها غلط بود. شجاعت می‌شود مالک اشتر که می‌داند کجا شمشیر بزند، کجا سکوت کند. شجاع می‌شود ابوالفضل العباس ۷ که وقتی کنار بدن برادرش امام حسن ۷ تیر به بدن برادر می‌زند، شمشیر را می‌کشد ولی وقتی امام حسین ۷ فرمود عباس جان شمشیر را غلاف کنید، کنار بدن برادرم نباید خون ریخته شود. گفت چشم. این می‌شود شجاعت. یک جایی شجاعت این است که ۲۵ سال در خانه بنشیند. شجاعت این است که مثل مالک اشتر وقتی در بازار جوانی به تو جسارت می‌کند برنگردی نگاه کنی تا ببینی چه کسی بود بلکه به مسجد بروی و برایش دعا کنی و از خدا بخواهی او را ببخشد و هدایت کند. بعضی‌ها فکر می‌کنند شجاعت یعنی شمشیر دست گرفتن و جنگیدن. گاهی شجاعت سکوت کردن است. گاهی شجاعت خانه نشینی است.

چند ویژگی شجاعت از منظر روانشناسی

- ۱- انسان شجاع درک خوبی از توانمندی‌های خود دارد. اگر توانمندیش در بیان است، در قلم نیست، قلم نمی‌زند. اگر توانمندیش در قلم است، و در بیان ضعیف است، حرف نمی‌زند.
- ۲- انسان‌های شجاع اعتماد به نفس دارند. خودشان را نمی‌بازند.
- ۳- سه انسان‌های شجاع مهارت لازم را در برخورد با حوادث دارند. این‌که هنر نیست که کسی داد بزند. همان امیرالمؤمنینی که روی سینۀ عمرو بن عبدود می‌نشیند، همان دست بر سر یتیم می‌کشد، بعضی‌ها فکر می‌کنند داد زدن سر زن و بچه شجاعت است!!! ضعیف‌کشی شجاعت نیست. این هنر نیست. امروز سعودی‌ها در یمن شجاعت به خرج نمی‌دهند، این جنایت است. اگر کسی زنش را به باد کتک گرفت، عقده‌هایش را سر او خالی کرد، این شجاعت نیست.
- ۴- چهارم انسان‌های شجاع درک خوبی از پیرامون خودشان دارند. تحلیل‌گرند، بصیرند، آگاهند، انسان‌های شجاع پشتکار دارند، نمی‌ترسند.